

אם יש ליחס זאת להשבחה בדרך הטיפוח; מדי שנה בשנה מתרבים עדרים שתנאי החור קתם שופרו במידה ניכרת ומשום כך הם גם מגיבים חלב שמן יותר, שמתקרב בדרך כלל לרמה הטבועה בהם מבחינה תורשתית. ואני מניח שאחוז השומן הממוצע של הגזע הפריזי ימשיך לעלות במרוצת השנים מבלי שהמטפחים יזדקקו לפרים, מורשי שומן גבוה מחד גיסא אולם מפחיתים את התנובה להוות של בעל העדר מאידך גיסא.

ג'ורג' אולדום

עדרים שמגיבים חלב עני בשומן. לדעתי השר מן הנמוך בחלב עדרים פריזיים הנו לעתים תוצאה של תנאי החזקה ירודים — קרקע דל או הזנה בלתי מאוזנת. אני מאמין בדרך כלל שגם הפרות מהגזע הפריזי ניחונן מהטבע בסגולות שומן גבוהות למדי והן נענות יפה לתנאי סביבה משופרים.

ההתקדמות

בשנים האחרונות הנוו עדים לעליה בשומן החלב של כל הגזעים כמעט. אולם מסופקני

על המצב ברפת

כרגיל, בחודשי האביב התנובה היא יותר גבוהה מאשר כל השנה. הודות למזג האוויר הנוח והשפע באספקה. אלה הם החודשים בהם מרוכזות רוב ההמלטות. התנובה היומית במשך כל חודשי השנה היתה למעשה עד למלחמת השחרור 14—17 ק"ג לחולבת, ואילו אחרי המלחמה 12—16 ק"ג לחולבת.

נסקור כמה מספרים מתוך מאזני השנים הקודמות, ואלה יבהירו לנו את התמונה, ונוכל לראות את העתיד לקראתו אנו הולכים, אם ההתפתחות תהיה פחות או יותר נורמלית.

השנה	תנובה שנתית כללית	מס' חולבות ממוצע	ממוצע לפרה לשנה
תש"ז	260,000	53.5	4877
תש"ח—תש"ט	200,268	42	4768
תש"י	236,100	63	3747
תש"א	270,650	70	3866

שנת תש"ז, השנה האחרונה מלפני מלחמת השחרור מראה הישגים נאים של עדר מבורר, פרי עמל, טפוח והתמסרות במשך שנים רבות.

שנת תש"י אינה יכולה למעשה לשמש דוגמא; זוהי שנה, בה נכנסו הפרות האמר ריקאיות, שהמליטו רובן בחודשי האביב

זו הפעם הראשונה, באביב זה, הגענו ברפת לתנובה יומית של אלף ליטר. זה מספר שנים היינו קרובים בעונות האביב לתנובה הנוכחית, אולם כל פעם חלה ירידה מתוך סיבות שונות.

השנה הגענו ואף עברנו בהרבה את „האלף” הראשון. למעשה התנובה היומית היא כעת 1200—1300 ליטר. המספר האבסורד לטי אינו משקף את התמונה הנכונה. יותר נכון הוא לדבר על הממוצע היומי של פרה חולבת. בקורת החלב באפריל השנה מראה ממוצע של 19.3 ק"ג לחולבת ליום, ותנובה כללית של 1237 ק"ג ליום.

התנובה הגבוהה ביותר ברפת שלנו עד עכשיו היתה 18.1 ק"ג ממוצע לחולבת, ותנור בה יומית 944 ק"ג (לפי בקרת החלב במרץ 1947, כל המספרים מהשנים שלפני מלחמת השחרור הוצאו מספר העדר של „התאחדות מגדלי הבקר” מאחר שספר הרפת שלנו נשרף במלחמת השחרור).

הישג זה אליו הגענו ברפת השנה אינו קטן, ביחוד אם נקח בחשבון שלפני המלחמה היה לנו עדר מבורר משנים רבות, שנחשב לאחד העדרים הטובים בדרום הארץ. כעת יש לנו עדר מקובץ מכל מיני מקומות בארץ ובחו"ל, שעבר ברור רק במשך שנה־שנתיים.

לקוי היה המצב מבחינת האספקה, בעיקר בחודשי החורף. במשך כל השנים האחרונות, האספקה אצלנו בחורף מבוססת על חציר, קליפות ת"ז, וירק במידה שמצליחים לגדל. השנה לקחנו בחשבון גם תחמיץ קיצי. בגלל הבצורת בנגב הנהיגה הממשלה חלוקה קפדנית של הקליפות בין המשקים. ואנו בתור משק שיש לנו מים הוצאנו לגמרי מהחלוקה הנ"ל, נוסף לכך לא בוצעה התכנית של הכנת התחמיץ, בגלל איחור בגמר בניית המגדל. כך שלמעשה נשארו באמצע החורף עם כמות בלתי מספקת של חציר בלבד, שאיכותו היתה ירודה למדי.

הפרות, לאחר שקבלו במשך ימים שלמים רק חציר גרוע, ושום אספקה אחרת לא היתה בשביל להעשיר או לגון קצת את המנה, הגיבו בהירדת התנובה, והגענו בחודשי ינואר, פברואר לממוצע נמוך של 13-14 ליטר לחולבת.

בהתחלת אפריל התגשמה תקותנו, והגענו למרעה זרוע. מוקדם עדיין להעריך הערכה מלאה ויסודית את התוצאות, אבל יש להגיד שבתור התחלה הן מאד, מאד מעודדות. המרעה הוא יפה, ניכר בו טפול טוב ומסור, והירק נאכל בשלמותו. עובדי המספוא השקיעו הרבה עבודה בהכנת המרעה והגידור. נקווה שהתוצאות תהיינה הולמות את העמל שהושקע.

הרכב העדר לפי הגילים ל-1.453 (בס"ה 132 ראש)

עד שנה	—	—	—	27	ראש
עד שנתיים	—	—	—	22	"
עד שלש	—	—	—	18	"
עד ארבע	—	—	—	17	"
עד חמש	—	—	—	22	"
עד שש	—	—	—	2	"
עד שבע	—	—	—	5	"
עד שמונה	—	—	—	5	"
עד תשע	—	—	—	3	"
בגיל בלתי ידוע	—	—	—	11	"

ונתנו את חלבן תוך חודשים ספורים, אין זה משקף, איפוא, תוצאות התפתחות הדרגתית של העדר.

תשי"א. זוהי למעשה השנה הראשונה אחרי המלחמה, אותה אפשר לראות כראשית פיתוח עדרנו החדש.

כמה סיבות גרמו לירידה בתנובה באותה השנה:

א. שליש מעדר החולבות באותה השנה הוו המבכירות, אותן רכשנו בתור עגלות בשנת תש"ט מכל מיני מקומות בארץ. כמובן שהמבכירות הורידו את רמת התנובה של העדר, ואת הממוצע.

ב. הרבה מחלות, ובעיקר מחלת שלושת הימים תקפו את עדר הבקר שלנו וגרמו לנו הפסדים גדולים, הן בירידת תנובת החלב, והן בתמותה.

הפסדנו בתקופה ההיא אלפי ליטרים רבים של חלב ומספר ניכר של פרות, אשר רבות ביניהן היו בעלות תנובה גבוהה ביותר, מחלת שלושת הימים פקדה כ-60% מהעדר ונמשכה במשך כל חודשי הקיץ בתשי"א וכמעט כל חודשי הסתו של תשי"ב.

תשי"ב

בחודשים הראשונים העדר עוד סבל מקדחת, אבל לאט לאט התגבר על המחלה. באותה השנה נכנס למעגל היצור מספר ניכר של מבכירות (בעיקר הולנדיות) שנולדו במשק, או שהגיעו עם המשלוחים של הסוכנות. בשנת תשי"ב הננו רואים כבר עליה קטנה בתנובה הממוצעת לפרה לשנה, והתקרבונו לממוצע של — 4000 ליטר לשנה. באותה השנה העברנו גם ברור חלקי של העדר והוצאנו מספר ראשים שלא הגיעו לתנובה רצויה. אפשר לציין את שנת תשי"ב כשנת סטביי ליזציה עקב התגברות על מחלות ועל קשיי ההתאקלמות.

תשי"ג

החצי הראשון של השנה עבר באופן המניח את הדעת במובן הבריאות. לעומת זה מאד

בענף תלויים ביחסם של מוסדות המשק והנהלתו; במידה שהמשק יבטיח אספקה סדירה ועובדים קבועים לענף יש סכויים שהענף יצא למרחב ויבטיח את תמורת יום העבודה.

ענף זה דורש אורך רוח והתמסרות במשך שנים. במדה שיימצאו עובדים קבועים, מסורים ומתמידים, הרי קיימים הסיכויים שהענף יבטיח למשק ולישוב מזון משובח, זבל לענפים החקלאיים והכנסה שתהיה הולמת את העמל המושקע.

יוסף פ.

נגבה, סיון תשי"ג

הרכב העדר לפי הגילים מראה שרובו של עדר החולבות (משנתיים ומעלה) הוא צעיר. נתוח קל זה נותן יסוד להנחה שבשנים הבאות תנובת החלב בעדר שלנו צריכה לעלות בהרבה (כידוע, פרה עולה בתנובה עד ההמלטה החמישית ומכאן ואילך מתחילה העמידה והירידה). אנו מקוים שהשנה ובשנים הבאות התנובה הממוצעת לפרה לשנה צריכה לעבור בהרבה את הממוצע של 4000 ליטר, ומספר הפרות המסימות תקופה חליבה בפחות מ-4000 ליטר יצטמצם עד למינימום.

בסוף יש להוסיף שההשגים וההתפתחות

מישיבות המזכירות

בעלי-החיים וכמובן גם בענף הבקר. באופן מיוחד נידונה הצעת הממשלה בדבר צמצום מידי של הסובסידיה שעמדה בשעת הדיון על 49 פר' לליטר. נידונה בהרחבה האפשרות של ביטול הפיקוח על מחיר החלב וכל הקשור בזה וסוכם שיש לראות במגמה של ביטול הפיקוח סיכוי להעמיד את הענף מול פני המציאות הכלכלית ולהבריא את מאזן הוצאותיו והכנסותיו; יש להניח שדבר זה עלול לגרום לצמצום העדר בגלל סלקציה מוגברת תוך שאיפה להעלות את התנובה הממוצעת לפרה. את ביטול הפיקוח יש להור ציא לפועל בזהירות מבלי לגרום לזעזועים פתאומיים בענף ובינתיים יש הכרח לשמור על העיקרון של כיסוי הוצאות הייצור. בקשר לדרישת הממשלה לצמצום הסובסידיה מצר ביעה מזכירות ההתאחדות על הצורך לטפל בסעיפים הבאים כדי לא לפגוע בתמורה ליצרן: (1) בקורת סדרי חלוקת החלב בעיר, (2) בדיקת הוצאות המחלבה, (3) העלאת מחיר השומן העודף, (4) העלאת מחיר הבשר, (5) העלאת מחיר החלב ליצרן בהתאם להערכת המחירים של מצרכי מזון אחרים בתקור פה הנדונה.

הסעיף השני שבו דנה המזכירות, היה

ליום 18.3.53 נקראה ישיבת המזכירות, אולם בגלל חוסר קוורום היא לא התקיימה. שלושת החברים שנזדמנו לישיבה זו התיעצו על הפעולה הקשורה בהעלאת מחיר החלב. אושר התחשיב החדש להוצאות ייצור החלב שהוכן ע"י המזכירות והוחלט להגישו לממשלה.

ביום 7.5.53 התכנסה ישיבת המזכירות בהשתתפות החברים: פלביץ', נחודקין, עקיבא ס., וגשל שלמה והח' חרובי, שהשתתף מטעם מזכירות תנועת המושבים בדיון על בעית הסובסידיה למחיר החלב.

בפתח הישיבה עמד הח' וגשל על אי-השתתפות החברים הנבחרים בישיבות המזכירות וציין שזוהי תקלה רצינית בעבודתו הסדירה של המוסד. בגלל פרישתו של הח' שמואל אמיר הוחלט לצרף עד לישיבת המועצה הקרובה את הח' עקיבא ס. כחבר למזכירות.

הדיון היה על מצבו הכלכלי של הענף תוך התחשבות במצב הכלכלי הכללי במדינה וכן תוך הבאה בחשבון את הדיונים במוסדות התיכנון, אשר, כידוע, נוטים לכוון את הייצור במשק החקלאי בעתיד תוך העדפת גידול תבואות וצמחי תעשייה על הייצור בענפי